

Aftale om digitaliseringsklar lovgivning

I lovgivningen er der mange undtagelser og uklare begreber, som både gør det svært for borgerne at gennemskue, hvilke regler der gælder, men også giver lange sagsbehandlingstider og hindrer en effektiv, digital forvaltning. Der findes flere eksempler på, at offentlige it-projekter er blevet betragteligt fordyret og forsinket, fordi lovgivningen er udformet uden den nødvendige hensyntagen til den efterfølgende implementering.

En mere enkel og klar lovgivning, som er digitaliseringsklar, kan skabe grundlaget for en mere tidssvarende og sammenhængende offentlig forvaltning. Lovgivning skal understøtte, at ressourcerne anvendes der, hvor det giver størst værdi for borgerne og bidrager til en mere brugervenlig, lettilgængelig og transparent offentlig sektor, som understøtter den enkeltes retssikkerhed.

Regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti) og Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti er enige om, at der skal ryddes op i det offentlige bureaukrati, så der kan frigøres tid og ressourcer til den borgernære service.

Regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti) og Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Alternativet, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti indgår derfor en aftale om digitaliseringsklar lovgivning, som skal luge ud i unødvendige og komplekse regler og sikre, at nye regler er lette at forstå og omsætte til sikre og brugervenlige digitale løsninger.

Partierne har i aftalen særligt lagt vægt på følgende:

- Digitaliseringsklar lovgivning skal understøtte en lettere hverdag for borgere og virksomheder og sikre en mere effektiv offentlig sektor, som håndterer data på en tryk og sikker måde. Med andre ord skal lovgivningen understøtte borgeren i det digitale samfund, Danmark er i dag.
- It og ny teknologi skal være et middel til at give borgere og virksomheder en bedre offentlig service af høj kvalitet. Brug af it og ny teknologi er ikke et mål i sig selv.
- Digitaliseringen af den offentlige sektor og arbejdet med digitaliseringsklar lovgivning skal ske med respekt for borgernes retssikkerhed. Det betyder blandt andet, at digitaliseringen skal bidrage til større gennemsigtighed, bedre tilgængelighed for borgere og virksomheder og en mere ensartet sagsbehandling. Samtidig skal det sikres, at digitaliseringen respekterer borgerens rettigheder i national lovgivning..

- Lovgivningen skal skrives i et letforståeligt sprog og være enkel at forstå for borgere og virksomheder og let at administrere for de offentlige ansatte.
- Objektive regler skal kun anvendes, når det giver mening, og der ikke er behov for et fagprofessionelt skøn. En øget brug af objektive regler kan give de fagprofessionelle mulighed for at bruge mere tid på de mere komplekse sagstyper, hvor der er et stort behov for et fagprofessionelt skøn, f.eks. i sager om barnets tarv og støtte til særligt udsatte borgere.
- Der skal tages hånd om de borgere, som ikke er digitale, f.eks. gennem hjælp og vejledning eller alternative kommunikationskanaler.
- Digitale løsninger skal være tilgængelige også for borgere med funktionsnedsættelse og leve op til de internationale retningslinjer for webtilgængelighed.
- Offentlige myndigheder skal have styr på borgernes data og sikre, at data håndteres trygt og sikkert.
- Både i det lovforberedende arbejde, men også i de politiske aftaler som efterfølgende skal udmøntes i lovgivning, skal der være fokus på den efterfølgende implementering og nem, digital administration af nye regler.
- Lovgivningen skal systematisk udarbejdes med klar politisk stillingtagen til kriterier, begreber og undtagelser, så den understøtter en effektiv brug af ressourcer og en offentlig service med borgeren i centrum. Alle folketingspolitikere skal tage ansvar for, at lovgivningen er enkel og klar, så den understøtter den enkelte borgers retssikkerhed og er nem at administrere – også digitalt.
- I det lovtekniske arbejde er det afgørende, at embedsværket har fokus på at formulere regler, som er enkle, tydelige og som kan administreres digitalt.

Digitaliseringsklar lovgivning har potentialet til at blive et af de væsentligste bidrag til afbureaukratisering af den offentlige sektor.

Partierne bag aftalen er derfor enige om følgende tiltag for at sikre digitaliseringsklar lovgivning:

Ny lovgivning skal være digitaliseringsklar fra den 1. juli 2018

Partierne er enige om, at ny lovgivning skal være digitaliseringsklar fra 1. juli 2018. For at imødekomme dette mål er partierne enige om nedenstående syv principper, som skal følges i ny lovgivning samt i forbindelse med indgåelse af politiske aftaler. Dette skal sikre, at implementeringsmæssige konsekvenser kortlægges tidligst muligt i den politiske beslutningsproces.

1) Enkle og klare regler

Lovgivningen skal være enkel og klar, så den er let at forstå for borgere og virksomheder. Enkle og klare regler er nemme at forvalte og bidrager til en mere

ensartet administration og digital understøttelse. Samtidig skaber det klarhed om den enkeltes ret og kan øge retssikkerheden. Er lovgivningen uklar eller kompleks med mange undtagelser, krav, ordninger eller skøn, kan den være vanskelig at administrere - også digitalt.

2) Digital kommunikation

Lovgivningen skal understøtte, at der kan kommunikeres digitalt med borgere og virksomheder. For de borgere, som ikke kan bruge digitale løsninger, skal der fortsat tilbydes andre løsninger.

3) Muliggør automatisk sagsbehandling

Lovgivningen skal understøtte, at administrationen af lovgivningen kan ske helt eller delvist digitalt og under hensyntagen til borgernes og virksomhedernes retssikkerhed.

Det indebærer bl.a., at lovgivningen i udgangspunktet udformes, så der anvendes objektive kriterier, klare og entydige begreber samt fællesbegreber frem for særbegreber. Objektive regler skal kun anvendes, når det giver mening, og der ikke er behov for et fagprofessionelt skøn. En øget brug af objektive regler kan give de fagprofessionelle mulighed for at bruge mere tid på mere komplekse sager, hvor der er et stort behov for et fagprofessionelt skøn, f.eks. i sager om barnets tarv eller støtte til særligt udsatte borgere.

Det er målet at muliggøre automatisering ved at anvende objektive kriterier, der hvor det giver mening, og at sikre rum til at udøve skøn i de tilfælde, hvor det er fagligt relevant.

Lovgivningen skal i udgangspunktet være teknologineutral, så det sikres, at lovgivningen ikke regulerer brugen af en teknologi, som sidenhen forældes.

Desuden skal lovgivningen understøtte brug af eksisterende offentlige datakilder samt standardiserede processer, jf. bl.a. den fællesoffentlige it-arkitektur, der udvikles som led i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi, og som skal skabe fælles rammer for, hvordan man skaber gode data og kan dele dem.

4) Sammenhæng på tværs - ensartede begreber og genbrug af data

Begreber og data skal genbruges på tværs af myndigheder. Dette skal ske samtidig med, at det sikres, at datasikkerheden varetages på en tryk og forsvarlig måde. Hvis der allerede findes data, som understøtter lovens begreber, bør lovgivningen udformes, så det bliver muligt at anvende disse data. Alternativt bør det overvejes, om der kan anvendes andre lignende begreber, som der allerede findes data på, så det bliver muligt at anvende disse i sagsbehandlingen.

Der skal anvendes de samme definitioner af data, periodiseringer mv., som eksisterer i offentlige registre.

5) Tryk og sikker datahåndtering

Danskerne er et af de mest digitale folkefærd i verden. Den høje grad af digitalisering forudsætter, at datasikkerhed også prioriteres højt. Oplysninger fra offentlige registre, f.eks. oplysninger om navn og adresse i CPR, kan anvendes til at give borgerne en smidig og effektiv sagsbehandling. Det er samtidig en fundamental opgave at sikre en tryk og sikker datahåndtering i den offentlige sektor i forbindelse med en øget dataanvendelse.

Derfor skal der allerede i det lovforberedende arbejde være fokus på, om ny lovgivning giver anledning til særlige opmærksomhedspunkter i forhold til en tryk og sikker håndtering af borgernes data. Det kræver, at tekniske løsninger bygges på en måde, som understøtter, at alle led i administrationen understøtter en sikker og tryk datahåndtering, og at der sikres transparens i den offentlige datahåndtering.

Innovationsministeren vil i den forbindelse igangsætte et arbejde om valide, sikre digitale identiteter, dvs. hvordan borgere kan identificere sig selv digitalt. Det vil indgå i arbejdet, hvordan personregistreringen bedst anvendes i samspil med de øvrige sikkerhedsforanstaltninger, f.eks. NemID, legitimationskontrol, mv. Der henvises i den forbindelse til Retsudvalgets anbefalinger om datasikkerhed, jf. Retsudvalgets beretning nr. 4 om datasikkerhed af 15. januar 2015. Når området er kortlagt og udfordringer og evt. løsningsforslag er identificeret, vil Folketingets partier i folketingsåret 2018/2019 blive indkaldt til videre drøftelser om valide, sikre digitale identiteter.

6) Anvendelse af offentlig infrastruktur

Offentlige myndigheder skal anvende eksisterende offentlig it-infrastruktur, så der sikres størst muligt genbrug og sammenhæng på tværs. Lovgivningen skal derfor tage højde for, at det er muligt at anvende eksisterende offentlig infrastruktur som f.eks. NemID, Digital Post, NemKonto og eIndkomst.

Anbefalinger vedr. sikkerhedsmæssige spørgsmål, herunder hvordan der bedst sikres god styring og kontrol af databehandlingen – også når opgaven ligger hos eksterne leverandører – behandles i den kommende strategi for cyber- og informationssikkerhed.

7) Forebygger snyd og fejl

Lovgivningen skal udformes, så den giver mulighed for effektiv it-anvendelse i kontroløjemed. F.eks. ved at give mulighed for at kontrollere om sagsoplysninger er korrekte i relevante offentlige registre. Behandling af personoplysninger i

kontroløjemed skal ske med respekt for borgernes rettigheder, herunder retten til privatliv og beskyttelse af personoplysninger.

Understøttende tiltag for at lovgivningen bliver digitaliseringsklar

Partierne er desuden enige om at igangsætte følgende tiltag for at understøtte, at arbejdet om digitaliseringsklar lovgivning får virkning i praksis:

1) Obligatorisk vurdering af implementeringskonsekvenser i lovbemærkninger og i forbindelse med politiske forhandlinger og forlig

Der indføres krav om vurdering og beskrivelse af implementeringskonsekvenser i lovforslag, som også vil fremgå af Justitsministeriets lov kvalitetsvejledning.

Indsatsen skal sikre, at implementeringsmæssige spørgsmål bliver grundigt belyst i hele beslutningskæden – fra det første udspil til det endelige lovforslag er vedtaget i Folketinget.

Vurderingen af implementeringsmæssige konsekvenser omfatter:

- Principper for digitaliseringsklar lovgivning: Er principperne fulgt og i modsat fald en nærmere redegørelse for, hvorfor principperne fraviges.
- Betydning for borgerne: Hvilke konsekvenser har de foreslåede ændringer i forhold til borgerne? Såfremt det er et område, hvor der er behov for særhensyn eller skønsudøvelse i visse situationer, bør det f.eks. overvejes, om der er behov for særlige opsamlingskategorier i tilknytning til objektive hovedkategorier for at sikre eksempelvis særligt udsatte borgeres rettigheder, eller om der er risiko for, at automatisering vil forringe sagsbehandlingen for borgeren.
- Databeskyttelse mv.: Ved genbrug og viderebehandling af borgernes data skal det sikres, at anvendelsen sker i overensstemmelse med lovgivningen, og at borgernes rettigheder i forhold til deres personoplysninger respekteres.
- It-styring og risiko: Konsekvenser i forhold til eksisterende it-systemer eller udvikling af nye samt væsentlige risici, herunder i forhold til tidsplanen.
- Organisatoriske forhold: Væsentlige ændringer i og risici ift. organisering og kompetencedeling mellem myndigheder.

Vurderingen skal blandt andet sikre et øget fokus på, at lovforslaget tager højde for, at der er den fornødne tid til implementering, herunder it-systemtilpasninger, mv.

Der skal bygges videre på erfaringerne fra offentlige it-projekter, bl.a. så brugerne samt juridiske, it-tekniske og forretningsmæssige kompetencer inddrages fra start – og løbende – i offentlige digitaliseringsprojekter.

Aftalen tager ikke stilling til, hvordan de konkrete it-systemer skal udvikles, herunder tekniske valg vedr. open source, cloud-teknologi mv.

2) Statslig enhed for digitaliseringsklar lovgivning

Der etableres primo 2018 en statslig enhed for digitaliseringsklar lovgivning, som skal følge op på, om implementeringskonsekvenserne bliver tilstrækkeligt belyst, og om lovgivningen bliver digitaliseringsklar.

Enheden skal gennemføre screening af lovudkast, bistå ministerierne med vejledningsindsatser om de nye konsekvensvurderinger og generelt understøtte arbejdet med digitaliseringsklar lovgivning. Enheden vil i relevant omfang inddrage eksterne eksperter samt være i dialog med ombudsmanden om udviklingen på området.

3) Revision af eksisterende lovgivning

Den eksisterende lovgivning skal løbende gennemgås og revideres med henblik på at sikre, at lovgivningen er digitaliseringsklar. Ved ændring af lovgivningen er det særligt vigtigt at være opmærksom på, at der ikke skabes et u hensigtsmæssigt ekstra lag af regulering, men at der ses på mulighederne for at forenkle loven i sin helhed, herunder i forhold til at sikre en enkel og nem administration.

Både nye forslag til hovedlove og ændringslove samt nye administrative forskrifter, navnlig bekendtgørelser, skal være digitaliseringsklare. Ved væsentlige ændringer i eksisterende lovgivning bør det overvejes, om der skal foretages en mere grundlæggende revision af hovedlovgivningen for at gøre den digitaliseringsklar.

Det er derudover væsentligt, at gennemførte forenklinger kommunikeres videre til det administrative niveau.

Der skal også ses på tværgående lovgivningsmæssige udfordringer for digitalisering, bl.a. i forvaltningsloven. Forvaltningsloven er blevet til i en tid, hvor hele eller store dele af sagsbehandlingen foregik manuelt. Forvaltningsloven tager ikke højde for, at en stor del af sagsbehandlingen i dag er understøttet digitalt. Der er i regi af den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi nedsat et stående udvalg, som skal opstille løsningsmodeller, der understøtter den digitale forvaltning, bl.a. i forhold til partshøring, samtidig med at retssikkerheden varetages på en betryggende og hensigtsmæssig måde.

Vurdering af om lovgivningen i tilstrækkelig grad er digitaliseringsklar

Partierne vil i 2020 vurdere, om lovgivningen i tilstrækkelig grad er digitaliseringsklar og i givet fald drøfte yderligere initiativer til at understøtte digitaliseringsklar lovgivning.